

EFF'S SURVEILLANCE SELF-DEFENSE

တၢ်ဒိသဒါလံၤက့ၤသးလာ
ပုၤဂ့ၢ်ဝိတၢ်ကစီၣ်အတၢ်ဘျး
စဲကျိၤကျိပုၤ

<https://ssd.eff.org/en/about-surveillance-self-defense>

LOCALIZATION LAB

တၢ်ဒိသဒါလီၤကၠးသးလၢပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ကစီၣ်အ တၢ်ဘျးစဲကျိၤကျဲပူၤ

ဘၣ်တၢ်ကွၢ်ကဒါကၠးအကတၢ်တဘျီ-
၇-၁၁-၂၀၂၁

ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ကစီၣ်အတၢ်ဘျးစဲကျိၤကျဲန့ၣ်မ့ၢ်ပှ်ယဲၤသန့လၢအမံၤဟူသၣ်ဖျါဝဲဒၣ်လၢအ့ထၢန့ၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ။
ပုၤအနီၣ်ဂံၢ်လၢအသု Facebook အိၣ်ဝဲအါန့ၣ်ဒီး အဂၤအကကွၢ်လၢအကထိဒီး ပုၤအနီၣ်ဂံၢ်လၢအသု
Instagram ဒီး Twitter တခါစုၣ်စုၣ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲ အကကွၢ်လၢအကယၤဂၤန့ၣ်လီၤ။

ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ကစီၣ်အတၢ်ဘျးစဲကျိၤကျဲ အခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤလၢ တၢ်ကဟံၤဖျါ
ဒီးဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤသကိး တၢ်ကစီၣ်, တၢ်ဂီၤတဖၣ်, ဒီးနီၣ်ကစၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ် အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။
ဆၢကတီၢ်ခွဲခါခဲအံၤ, ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ကစီၣ်အတၢ်ဘျးစဲကျိၤကျဲကဲထီၣ် တၢ်ကူၣ်လိာ်တၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်တခါလၢ
တၢ်ရဲၣ်လီၤကျဲလီၤတၢ်ဒီးတၢ်စံးကတီၢ်တၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။ တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဒဲၤအံၤတကလုာ်န့ၣ် တၢ်န့ၣ်န့ၣ်အီၤသ့လၢ
တၢ်ကဟံၤနီၣ်ကစၢ်တၢ်ဘိဘၣ်တၢ်ဘၢဒီးမံၤခူသ့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။

လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ တၢ်သံကွၢ်လၢလၢတဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်လၢ တၢ်ကဘၣ်ကွၢ်ထံဆိကမိၣ်ဝဲ
ဖဲတၢ်စူးကါဝဲပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ကစီၣ်အတၢ်ဘျးစဲကျိၤကျဲ အခါန့ၣ်လီၤ။ ဖဲလၢယဒိသဒါလီၤယနီၣ်ကစၢ်အခါ,
ယမၤဘၣ်ထွဲယသးဒီး ပှ်ယဲၤသန့တဖၣ်အံၤ ဘၣ်ဘိဘၣ်ဘၢကသ့ဒ်လဲၣ်?
ယနီၣ်ကစၢ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ဘိဘၣ်ဘၢဒါ? ယနီၣ်ကစၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဒါ?
ယတၢ်ဆဲးကျိးသ့ၣ်တဖၣ်ဒီးတၢ်လၢအဘၣ်ထွဲဒီးယၤတဖၣ်ဒါ?
တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤမနုၤသ့ၣ်တဖၣ်လၢယအဲၣ်ဒီးဟံၤဘိဘၣ်ဘၢအီၤလဲၣ်ဒီးယအဲၣ်ဒီးဟံၤခူသ့ၣ်အီၤလၢမတၤဂၤသ့ၣ်
တဖၣ်အအိၣ်လဲၣ်?

ဒီးသန့ထီၣ်သးလၢနတၢ်အိၣ်သးဖီခိၣ်န့ၣ်, နဘၣ်ဒိသဒါလီၤနနီၣ်ကစၢ်ဒဲၣ်န့ၣ် လၢ
ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ကစီၣ်အတၢ်ဘျးစဲကျိၤကျဲပူၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်, ပုၤလၢအသုဝဲပှ်ယဲၤသန့တဖၣ်အအိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၢ်,
ဒီး(မ့တမ့ၢ်)ခံမံၤခံကပၤလၢအအိၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ။

တၢ်ဟ့ၣ်က့ၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်ဟ်သ့ၣ်ဟ်သးဖဲတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဟ်ယဲၤသန့တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအခါ

- နအဲၣ်ဒီးစူးကါန မံၤနီၢ်ကီၢ် ဧါ? ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ကစီၣ်သန့တနီၤနီၤ အိၣ်ဒီး ကျဲသန့တခါလၢတၢ်ကိးအံၤလၢ “မံၤနီၢ်ကီၢ်အကျဲသန့တဖၣ်” န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်လၢခဲ တၢ်သ့မံၤနီၢ်ကီၢ်သန့အံၤ အတယၢ်တယၢ်အါအါလၢၤဘၣ်.
- ဆၢကတီၢ်ဖဲတၢ်ကဘၣ်ထၢန့ၣ်လီၤမံၤလၢပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ကစီၣ်သန့ ပူၤအခါ, နမ့ၢ်တအဲၣ်ဒီးစူးကါနမံၤနီၢ်ကီၢ်ဘၣ်ဒီး တဘၣ်စူးကါအံၤတဂ့ၤ.
- ဖဲနဆဲးလီၤမံၤအခါ တဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအါန့ၢ်ဒီးအလိၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်ဘၣ်.
- နမ့ၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘီလၢနနီၢ်ကစီၣ်တၢ်ဘိၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ်ဒီး နမ့ၢ်တအဲၣ်ဒီးဟ်ဖျါလၢနမ့ၢ်မတဂၤလဲၣ်ဘၣ်န့ၣ်, စူးကါ **လီၤပရၢမံၤ** လၢအလီၤဆီတဘၣ် ဒီးဟးဆဲးတၢ်ဟ့ၣ်ဘၣ်န **လီၤတဲစိနီၣ်ဂံၢ်** န့ၣ်တက့ၢ်. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤခဲမံၤလၢအံၤ ဟ်ဖျါထီၣ်နနီၢ်ကစီၣ်မ့ၢ်မတဂၤလဲၣ်သ့ဒီး ဒုးဘျးစဲဖျိၣ်ဒီးဟ်ယဲၤသန့အဂၤတဖၣ်သ့န့ၣ်လီၤ.
- ပလီၢ်သးဖဲတၢ်ဃုထၢ **စရီၣ်ခိၣ်ဂံၢ်** (မ့တမ့ၢ်) **တၢ်ဂီၤ** အခါန့ၣ်တက့ၢ်. တမ့ၢ်ထဲလၢ [ဟ်ယဲၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤမိၢ်ပုၤ](#) လၢအဟ်ဃုာ်ဒီးတၢ်ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ဒီးတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲအဂ့ၢ်အ ကျိၤဖဲတၢ်ဂီၤအံၤအဒိအသးခါန့ၣ်ဘၣ်, မ့ၢ်တခါတၢ်ဂီၤအနီၢ်ကစီၣ်ဒဲးဝဲစ့ၢ်ကိး ဟ့ၣ်ဘၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတနီၤသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. တချုးနဃုထၢထီၣ်တၢ်ဂီၤတဘျီဒီးဘၣ်န့ၣ် ကွၢ်ထံသမံၤသမိးကွၢ်- တၢ်ဂီၤအံၤတၢ်ဒိဘၣ်အံၤလၢနဟံၣ်ချၢဧါ (မ့တမ့ၢ်) လၢတၢ်မၤလီၢ်ဧါ? တၢ်လီၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ် (မ့တမ့ၢ်) ကျဲတၢ်ပနီၣ်တဖၣ်တၢ်ထံၣ်ဘၣ်အံၤသ့ဧါ?
- ပလီၢ်သးလၢန **IP တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ** အဘၣ်တၢ်မၤနီၣ်ကွၢ်အံၤသ့ဖဲနဆဲးလီၤမံၤခါန့ၣ်တက့ၢ်
- [ဃုထၢတၢ်ခူသ့ၣ်လံာ်ဖျါလၢအဂီၢ်ဆူၣ်](#) ဒီး မ့ၢ်သ့ မၤမူထီၣ် [တၢ်အုၣ်သးခဲပတီၢ်](#) တက့ၢ်.
- ဟ်သ့ၣ်ဟ်သးလၢတၢ်မၤန့ၢ်က့ၤ [တၢ်ခူသ့ၣ်လံာ်ဖျါ](#) အတၢ်သံကွၢ်တဖၣ် ဒ်အမ့ၢ် “နအိၣ်ဖျါထီၣ်လၢဂ့ၢ်မနုၤလဲၣ်” (မ့တမ့ၢ်) “နဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိအမံၤမ့ၢ်ဒ်လဲၣ်” တဖၣ်န့ၣ်တက့ၢ်. အဂ့ၢ်ဒ်အံၤ, တၢ်သံကွၢ်အတၢ်စံးဆၢတဖၣ်အံၤ ကဲထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အန့ၢ်လၢတၢ်ဃုထီၣ်အံၤလၢနပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ကစီၣ် ကျိၤကျဲအဂ့ၢ်ပူၤသ့န့ၣ်လီၤ. နကြးဃုထၢတၢ်မၤန့ၢ်က့ၤတၢ်ခူသ့ၣ်လံာ်ဖျါအတၢ်စံးဆၢတဖၣ်လၢအတမ့ၢ်တၢ်မ့ၢ်တၢ်တီဘၣ်န့ၣ် လီၤ. ကျဲအဂ့ၢ်တဘီလၢ တၢ်ကတီၢ်နီၣ်ဘၣ်တၢ်မၤန့ၢ်က့ၤတၢ်ခူသ့ၣ်လံာ်ဖျါအတၢ်စံးဆၢတဖၣ်

အင်္ဂါနဂါးမုတ်၊ နမ္မိယုထာဟံစာတံစံးဆာလၢအကမာ်တဖၣ်လၢနတၢ်ဘိၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ်နဂါးဒီး
တၢ်နီၣ်ဘၣ်နတၢ်စံးဆာနမ္မိယုထာတၢ်လံတဖၣ်လၢ [တၢ်ရဲၣ်ကျဲၣ်တၢ်ခူသ့ၣ်လံာ်ဖျါၣ်](#) အပူၤနဂါးတက့ၢ်.

သမံသမိးကွၢ်လီၤတၢ်ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ကစီၣ်သန့အတၢ်ဘိၣ်တၢ်ဘၢအကျဲသန့

တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအဘၣ်တၢ်ရဲၣ်သဲကတီၤအီၤလၢ ပုၤသၢဖုတဖုတဖၣ်အံၤ
ကဲထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအဘၣ်ဘးဒီး အဝဲသ့ၣ်အကျဲသန့ဒၣ်ဝဲဒီး တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤ
တၢ်တိာ်ဟံးအီၤသ့ၣ်လၢတၢ်ကစူးကါအီၤလၢ ပနံၣ်တၢ်ကူၣ်လဲၣ်မၤကၤ အဂီၢ် (မ့တမ့ၢ်)
လၢတၢ်ကဟံးဖျါဒီးဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤလီၤအီၤဒီး ခိပနံၣ်အဂၤတဖၣ်အဂီၢ် လၢအမ့ၢ်
တၢ်ဆါတၢ်ပူၤမုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တၢ်မၤအဂီၢ်နဂါးလီၤ. ဖဲလၢ တၢ်ဖးနီၣ်ကစၢ်တၢ်ဘိၣ်တၢ်ဘၢအကျဲသန့အတၢ်မၤအံၤ
မ့ၢ်တၢ်မၤလၢအဘူးတၢ်မၤကဲထီၣ်အီၤတသ့တညီ ဘၣ်နဂါးဒီး နကြၢး ဖးလီၤတၢ်ဘၣ်က့ၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ
အကရူၢ်လၢ ဟံးဖျါဝဲဒၣ်ဘၣ်ဘး န [တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ](#) အံၤကဘၣ်တၢ်စူးကါအီၤဒဲလဲၣ်အဂ့ၢ်,
နတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤကဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ခိနီၤအီၤဒီးကရၢအဂၤတဖၣ်လၢဆၢကတီၢ်အခါဖဲလဲၣ်အဂ့ၢ်ဒီး,
အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဖဲတၢ်မၤဘၣ်ဘး တၢ်ခိၣ်ဆၢက့ၤသဲစးတၢ်သိၣ်တၢ်သီအံၤအိၣ်ဝဲဒဲလဲၣ်အဂ့ၢ်
သ့ၣ်တဖၣ်နဂါးလီၤ.

ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ကစီၣ်ဘျးဝဲသန့တဖၣ်အံၤအါတက့ၢ်အဘၣ်တၢ်သူအီၤလၢမုၢ်ဝဲၤတၢ်ဖဲတၢ်မၤအတၢ်န့ၢ်ဘျးအ ဂီၢ်
ဒီးသန့တခါအံၤအါစုအါဘျီ ဟံးန့ၢ်ဝဲ အါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအကါဒိၣ်တဖၣ်
အါန့ၢ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢနဟ့ၣ်ဘၣ်အီၤသ့ၣ်တဖၣ် - လၢအမ့ၢ် နအိၣ်ဖဲလဲၣ်အလီၢ်အဂ့ၢ်,
နသးစဲတၢ်မၤန့ၢ်လဲၣ်အဂ့ၢ်, ဒီးတၢ်ဘိးဘၣ်ရၢလီၤသ့ၣ်တဖၣ် လၢနသးစဲ ခိၣ်ဆၢဘၣ်အီၤတဖၣ်အဂ့ၢ်, ဒီး
နန့ၢ်လီၤကွၢ်ဘၣ်ဟံးသဲသန့မန့ၢ်တဖၣ်လဲၣ်အဂ့ၢ် (အဒိ ခိဖျါ “ဟံးဘျးဝဲ” ပနီၣ်တဖၣ်) နဂါးလီၤ.
ကွၢ်ထံဆိကမိၣ်ဘၣ် [တၢ်တြီၤမၤတံာ်တံာ်](#) ပုၤသၢဖုတဖု အကူၣ်ကံးသ့ၣ်တဖၣ် ဒီး တၢ်စူးကါ
[တၢ်မၤလဲၣ်ထီၣ်အ့ထၢၣ်နးသန့ထံးလၢ အမၤတံာ်တံာ်တၢ်လူၤဟံးတၢ်ခိၣ်လီၢ်အကျဲ](#) သ့ၣ်တဖၣ်
ဒဲသိးတၢ်ကမၤလီၤတၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအိၣ်လၢတၢ်ချၢတဖၣ် တဘၣ်တၢ်ဆုၢ်ခိအီၤဆူ
ပုၤသၢဖုတဖုအအိၣ်သ့တဂ့ၤအဂီၢ်နဂါးလီၤ.

တၢ်ဆိတလဲတၢ်ဆိလီၤဟံၣ်လီၤန့ၢ်ကစၢ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၣ်အဂ့ၢ်

လီၤဆိဒၣ်တၢ်, ဆိတလဲကွၢ် တၢ်ဆိလီၤဟံၣ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်တကျိၤအလီၢ် လၢတၢ်တ့ၢ်တၢ်အိၤ အပူၤန့ၢ်တက့ၢ်. အဒိ, နအဲၣ်ဒီးဟ့ၣ်ခိဟ့ၣ်နီၤဝဲ နတၢ်ဂ့ၢ်တကျိၤ ဆူကမျၢၢ်ခဲလၢာ်အအိၣ်ဒါ (မ့တမ့ၢ်) ထဲဒၣ်ဆူပုၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးတကရူၢ်အအိၣ်ဒါ? ကြၢးလၢပုၤကမျၢၢ်ဃုထံၣ်န့ၢ် နလီၤပရၢအဂ့ၢ်အကျိၤလၢနစူၤကါအိၤ (မ့တမ့ၢ်) လီၤတဲစိနီၣ်ဂံၢ်ဒါ? နအဲၣ်ဒီးလၢနတၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲကအိၣ်ဖျါထီၣ်ဒၣ်အတၢ်ဒါ?

ပုၤဂ့ၢ်ဝီတၢ်ကစီၣ်သန့အပျၢၢ်စိခိၣ်အခါစုၣ်စုၣ်အံၤအိၣ်ဒီးအနီၢ်ကစၢ် အတၢ်ဆိလီၤဟံၣ်လီၤလၢ အလီၤဆိဝဲသန့က့, နဃုထံၣ်တၢ်အဒိအတၢ်တနီၤသ့ဝဲဒၣ်န့ၢ်လီၤ.

- လၢတၢ်ကဆိလီၤဟံၣ်လီၤ **နီၢ်ကစၢ်တၢ်ခူသ့ၣ်** အဂီၢ်တၢ်ကဘၣ်စံးဆၢတၢ်သံကွၢ်လၢအမ့ၢ်; “မတဂၤထံၣ်ဘၣ်တၢ်မနုၤသ့လဲၣ်?” အဂ့ၢ်န့ၢ်လီၤ. ဖဲအံၤ ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ် နကထံၣ်ဘၣ်တၢ်ဆိလီၤဟံၣ်လီၤ တၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ဃးဒီး ဂံၢ်ခိၣ်ထံးလၢပုၤကွၢ်တၢ်ဖိအဂီၢ် (“ကမျၢၢ်ခဲလၢာ်,” “တံၤသကိးအသကိးတဖၣ်,” “ထဲဒၣ်ယတံၤသကိးဖိတဖၣ်” တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ဂၤ), တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲ, တၢ်ဂီၤတဖၣ်, တၢ်ဆဲးကျဲဆဲးကျဲအဂ့ၢ်ကျိၤ, တၢ်ဒုးဘျးစဲအဂ့ၢ်အကျိၤ ဒီး ပုၤဃုထံၣ်ဘၣ်နဂ့ၢ်နကျိၤလၢ တၢ်ဃုကွၢ်အလီၢ် ကသ့ဒဲလဲၣ်အဂ့ၢ် ဒီး ပုၤဃုကွၢ်နဂ့ၢ်နကျိၤသ့တသ့ အဂ့ၢ်န့ၢ်လီၤ.
- တၢ်ဆိလီၤဟံၣ်လီၤ **နီၢ်ကစၢ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၣ်** (တဘျီဘျီတၢ်ကိးအိၤလၢ “**တၢ်ပူၤဃုးဂ့ၢ်ဝီ**”) အံၤ ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ် ကဘၣ်မၤတၢ်အါထီၣ်ဘၣ်ဃး တၢ်ဘျီတံၢ်/တၢ်ပံးတံၢ်ကွၢ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအဂီၢ်ထံး တဖၣ် ဒီး ဖဲလၢပုၤလၢအခွဲးတအိၣ်လၢကန့ၢ်လီၤကွၢ်နတၢ်ဂ့ၢ်တကျိၤဘၣ်သ့ၣ်တဖၣ် မ့ၢ်န့ၢ်လီၤကွၢ်ခူသ့ၣ် နတၢ်ဂ့ၢ်တကျိၤဒီး နအဲၣ်ဒီးလၢတၢ်ကဘၣ်ဘိးဘၣ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ဒါ?/ တၢ်ကဘၣ်ဘိးဘၣ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်လၢကျဲဒဲလဲၣ်တကလုာ်လဲၣ်အဂ့ၢ်န့ၢ်တၢ်ဆိလီၤဟံၣ်လီၤ နီၢ်ကစၢ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၣ်တခါအံၤ ကဘၣ်ဟူးဂဲၤမၤဖျါဝဲန့ၢ်လီၤ. တဘျီဘျီ နကထံၣ်ဘၣ် တၢ်ဆိလီၤဟံၣ်လီၤ တၢ်န့ၢ်လီၤဟးထီၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအဂီၢ်ခိၣ်ထံး-လၢအမ့ၢ် **တၢ်အုၣ်သးခဲပတီၢ်** ဒီး လီၤပရၢအမံၤ/ လီၤတဲစိနီၣ်ဂံၢ်-လၢတၢ်ကန့ၢ်လီၤကဒါကွၢ်အဂီၢ်လၢတၢ်လီၢ်ဖဲအံၤန့ၢ်လီၤ. တဘျီတခိၣ်, တၢ်န့ၢ်လီၤဟးထီၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအဂီၢ်ခိၣ်ထံးအံၤ ကအိၣ်ဝဲဒၣ်လၢ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ အဂီၢ်ခိၣ်ထံး အပူၤ (မ့တမ့ၢ်) ကအိၣ်ဝဲဒၣ်လၢ တၢ်န့ၢ်လီၤဟးထီၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးအပူၤ လၢအပၣ်ဃုာ်ဒီးတၢ်ဃုထၢလၢ နကဆိတလဲကွၢ်န **တၢ်ခူသ့ၣ်လံာ်ဖျါ** အဂီၢ်န့ၢ်လီၤ.

ဘၣ်ဃးဒီး တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၣ်, တၢ်ခူသ့ၣ်အတၢ် “**ကွၢ်ထံကွၢ်ဆဲး**” အတၢ်ကဲဘျုးတဖၣ်အံၤ ဟံးန့ၢ်သ့အိၤတက့ၢ်. Facebook, Google, ဒီးပုၤယဲၤသန့ဖးဒိၣ်အဂၤတဖၣ် ဟ့ၣ်ခွဲးဟ့ၣ်ယာ်ဝဲဒၣ် တၢ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပုၤလၢအဘၣ်ဃးဒီး “တၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆဲးလီၤတၢ်ကွၢ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၣ်” အကျဲတဖၣ် န့ၢ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်လိၤဒုးန့ၣ်အကျဲတဖၣ်အံၤ ကဒုးန့ၣ်ကျဲဘၣ်ဃး တၢ်ဆိၣ်လီၤဟံၣ်လီၤ တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢဒီးတၢ်ခူသ့ၣ်
ဂံၢ်ခိၣ်ထံးကျိၤအကျဲဃုာ်ဒီးကျိၤလၢပုၤန့ၣ်ပၢၢ်အံၤညီၤ ဒီး မ့ၢ်ကျိၤကျဲအဂ့ၤကတၢၢ်တခါလၢ
ပုၤစူးကါတၢ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။

လၢခံကတၢၢ်, သ့ၣ်ညါတိၢ်နီၣ်ဟံၣ်လၢ တၢ်ဆိၣ်လီၤဟံၣ်လီၤနီၣ်ကစၢ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအဂ့ၢ်ခိၣ်ထံးအံၤ
တၢ်ဆိၣ်တလဲဘၣ်အံၤသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ။ တဘျီတခါ, တၢ်ဆိၣ်လီၤဟံၣ်လီၤနီၣ်ကစၢ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအဂံၢ်ခိၣ်ထံး
တဖၣ်အံၤ ဂ့ၤထီၣ်ဒိၣ်ထီၣ်ဒီးလီၤတံၢ်လီၤဆဲးအါထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ။ တဘျီဘျီတမ့ၢ်စ့ၢ်ကီးဘၣ်.
ဟံၣ်သ့ၣ်ဟံၣ်သးဘူးဘူးတံၢ်တံၢ်လၢ တၢ်ဆိၣ်တလဲသးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဖီခိၣ် မ့ၢ်ဒိသိးဒီး နကသ့ၣ်ညါဘၣ်
တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢန့ၣ်ခူသ့ၣ်အံၤတဖၣ်အံၤ မ့ၢ်အဘၣ်တၢ်ရၤလီၤကွံၣ်အံၤတဘျီဘျီခါ, (မ့တမ့ၢ်)
တၢ်ဆိၣ်လီၤဟံၣ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအဂ့ၤအဂၤတဖၣ်အံၤ ကဟ့ၣ်ခွဲးဟ့ၣ်ယာ်နၤလၢ
နကပၤဆုၤအါထီၣ်ဘၣ်န့ၣ်နီၣ်ကစၢ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ်ခါ န့ၣ်ဟံၣ်သ့ၣ်ဟံၣ်သးဘၣ်အံၤတက့ၢ်။

ဟံၣ်လီၤဆိၣ်ကွံၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလီၤလီၤဆိၣ်တက့ၢ်

လၢပုၤအါဒိအါဂၤအဂီၢ်န့ၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တခါအံၤ မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်လၢ တၢ်ကဟံၣ် နီၣ်ကစၢ်တၢ်ဟံၣ်ဖျါတၢ်ဂ့ၢ်တကျိၤ
လီၤလီၤဆိၣ်န့ၣ်လီၤ။ တၢ်အဝဲအံၤ တၢ်စူးကါအံၤသ့ၣ်လၢ ပှၢ်ယဲၤသန့အကျိၤအကျဲပုၤလၢ အဘၣ်ဃးဒီး
တၢ်ထံၣ်လိာ်အဲၣ်တီၢ်သးပုၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, နီၣ်ကစၢ်ကံၢ်စီအတၢ်ဂ့ၢ်တကျိၤအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ,
တၢ်ဂ့ၢ်တကျိၤလၢတၢ်တကြၢးဟံၣ်ဖျါအံၤသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တကျိၤဂံၢ်ထံးအကလုာ်ကလုာ်လၢ
ပုၤတဝၢပုၤအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်ကဘၣ်ဟံၣ်အံၤလီၤလီၤဆိၣ်န့ၣ်လီၤ။

လီၤတဲစီနီၣ်ဂံၢ်ဒီးတၢ်ဂီၤတဖၣ်အံၤ မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တကျိၤခံကလုာ်လၢဘၣ်ကွံၣ်ထွဲလီၤတံၢ်အံၤန့ၣ်လီၤ။ တၢ်ဂီၤတဖၣ်
အံၤလဲၤဘျးစဲခူသ့ၣ်ဃာ်အသးဒီး တၢ်ဂ့ၢ်တကျိၤလၢန့ၣ်အဲၣ်ဒီးဟံၣ်လီၤဆိၣ်အံၤဒီးဟံၣ်ဘၣ်ဟံၣ်ဘၢအံၤတဖၣ်
အအိၣ်သ့ဝဲ န့ၣ်လီၤ။ တၢ်ဂ့ၢ်ကီတခါအံၤ မ့ၢ်တၢ်လီၤကမၢကမၢတခါလၢ အကဲထီၣ်စ့ၢ်ကီးအသးလၢ
တၢ်ထံၣ်လိာ်အဲၣ်တီၢ်အပှၢ်ယဲၤသန့ ပုၤဒီးနီၣ်ကစၢ်ကံၢ်စီအတၢ်ဂ့ၢ်တကျိၤတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ။
နမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးပၤဃာ်နတၢ်ဘၣ်တဘၢ (မ့တမ့ၢ်) နမ့ၢ်အဲၣ်ဒီး ဟံၣ်ဃာ်နတၢ်ဟံၣ်ဖျါဂ့ၢ်တကျိၤဂံၢ်ထံး
လီၤလီၤဆိၣ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တကျိၤန့ၣ် စူးကါတၢ်ဂီၤလၢ နတသ့ဘၣ်ဒီးအံၤလၢ သန့အဂ့ၤအဂၤပုၤန့ၣ်တက့ၢ်။
လၢတၢ်ကွံၣ်ထံကွံၣ်ဆဲးအဂီၢ်, နစူးကါ Google အတၢ်ဃုာ်ကွံၣ်တၢ်ဂီၤကျိၤကျဲ သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ။

ပလီနုသးဘဉ်ဃး တၢ်ဒုးဘျးစဲ တၢ်လၢအလဲလိာ်အသးသ့ လၢအပၣ်ဃုာ်ဒီး မံၤနီၢ်ကီၢ် (မံၤလိာ်ကွဲဒၣ်လံာ်) ဒီးနုလီၤပရၢအဂ့ၢ်အကျိၤတဖၣ်န့ၣ်တက့ၢ်. နမ့ၢ်ထံၣ်ဘဉ်လၢ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်အံၤတခါခါ အိၣ်ဘဉ်လၢ တၢ်လိာ်လၢ နတဆိကမိၣ်ဟံၣ်အီၤအလိာ်ဘဉ်န့ၣ် တဘဉ်ပျံၤတၢ် (မ့တမ့ၢ်) သးကနိးတဂ့ၤ. မ့မ့ၢ်တခီ ဆိကမိၣ်ထီၣ် တဆိဘဉ်တဆိ- လၢတၢ်ကဉ်ကျဲးစးထူးသံကွံာ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤခဲလၢလၢအ့ထၢၣ်နဲးပူၤ အလိာ်န့ၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်သးစၢ်ဆၢလၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလီၤတံၢ်လီၤဆဲးတခါအဖီခိၣ် လၢအဘဉ်ဃးဒီး နအိၣ်တၢ်လိာ် ဒီးတၢ်လၢအဘဉ်ဃးဒီးနမၤသ့သ့တဖၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.

မၤညီၣ်နုၤလီၤနုသးဒီးတၢ်ဆိလီၤဟံၣ်လီၤနု Facebook ကရူၢ်တဖၣ်

[Facebook ကရူၢ်တဖၣ်](#) မ့ၢ်တၢ်လိာ်တဖၣ်လၢအါထီၣ်ဂီၢ်ထီၣ်လၢပှၢ်ဂ့ၢ်ဝီတၢ်တၢ်ဖဲးတၢ်မၤ, တၢ်ကတိၤန့ၢ်ခဲးတၢ်, ဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်လၢကဲထီၣ်တၢ်ဘဉ်ဃိာ်သ့ တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ် တၢ်ဆိလီၤဟံၣ်လီၤကရူၢ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်အံၤ ကဲထီၣ်တၢ်သဘိၣ်ဘဉ်သ့လၢပှၢ်ကနၢ်ပၢၢ်အီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မၤန့ၢ်ပၢၢ်အါထီၣ်သးဘဉ်ဃးဒီး [တၢ်ဆိလီၤဟံၣ်လီၤကရူၢ်တၢ်ဘဉ်တၢ်ဘၢ](#) ဒီး [မၤသကိးတၢ်ဒီးကရူၢ်အကရၢဖိတဖၣ် ဒ်သိးနကဟံၣ်ဘဉ်](#) န [Facebook ကရူၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ လၢတၢ်ခူသ့ၣ်အပူၤဒီး ဘဉ်ဘဉ်ဘၢဘၢအဂီၢ်](#) န့ၣ်တက့ၢ်.

တၢ်ဟံၣ်တၢ်ခူသ့ၣ်အံၤ ကမ့ၢ်ဝဲဒၣ် ကရူၢ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတခါလီၤ.

တဘဉ်ဆိတလဲထဲနနီၢ်ကစၢ်ပှၢ်တဝၢတၢ်ကစီၣ်ကျိၤကျဲးဒီးသကံာ်ပဝးန့ၣ်တဂ့ၤ. ဟံၣ်ထွဲထီၣ်ခိၣ်ခါဆူညါ တခါလၢအမ့ၢ် တၢ်တဲသကိးတၢ်ဒီးတံၤသကိးတဖၣ်ဘဉ်ဃးဒီး [တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ](#) လၢအလီၤဘဉ်ဃိာ် အဂ့ၢ်တဖၣ်လၢနၢ်ဒီးနသကိးဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဘဉ်အီၤလၢ အ့ထၢၣ်နဲး ပူၤန့ၣ်တက့ၢ်. နမ့ၢ်တအိၣ်ဒီး ပှၢ်ဂ့ၢ်ဝီအတၢ်ကစီၣ်သန့အဂီၢ်ထံးဘဉ် (မ့တမ့ၢ်) နတဒုးဘျးစဲနသးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢ အဝဲသ့ၣ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဘဉ်သန့က့, လၢတၢ်တပလီၤသးပူၤ, နတံၤသကိးတဖၣ် ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်နတၢ်ပနီၣ်သ့, ဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်နတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးလိာ်သ့, ဒီးဒုးဘျးစဲစ့ၢ်ကိးနၢ်ဒီးကမ့ၢ်ခဲလၢအကျိၤသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒီသဒါကွံၢ်နီၢ်ကစၢ်အတၢ်ခူသ့ၣ်အခီပညီအံၤ တမ့ၢ်ထဲတၢ်ကွၢ်ထွဲနီၢ်ကစၢ်အဂီၢ်ဘၣ်, (မ့တမ့ၢ်)တခီ
မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲလိာ်သးယၢ်ခီယၢ်ခီန့ၣ်လီၤ.